Gemeente Texel

.txl

Beleidsnotitie natuur en landschap Texel 2018

Ruimte voor weidevogel, schaap, kolk en tuinwal

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 14-03-2018
Zaaknummer **998138**

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5
1.1 Leeswijzer 5
1.2 Missie 5
2. Speerpunten 7
2.1 Bescherming van weidevogels 7
2.2 Behouden van de openheid van het Texelse landschap en het karakteristiek microreliëf 9
2.3 Behouden van het Texelse schaap 10
2.4 Behouden van tuinwallen en kolken 10
2.5 Behouden van extensief recreatief medegebruik in natuurgebieden 11
2.6 Betrekken van agrariërs bij natuurbeheer 12
2.7 Handhaving van de gestelde regels. 13
3. Maatregelenplan 15

Bijlage 1 Huidige situatie 17
Bijlage 2 Uitwerking aan de hand van thema's 21
Bijlage 3 Kernwaarden en Texelprincipes 23

1. Inleiding

De Nota 'Natuur- & Landschapsbeleid op Texel' is 15 jaar geleden door de raad vastgesteld (2003). Er zijn in de tussentijd veel ontwikkelingen geweest op het gebied van natuur en landschap op Texel. Het is tijd om te kijken wat er van het beleid terecht gekomen is, wat de trends en ontwikkelingen zijn, welke rol er is voor de gemeente en wat al door andere overheden en instanties is opgepakt.

Sinds de vaststelling van de nota in 2003 zijn veel zaken zowel in gemeentelijk-, als in Rijks- en provinciaal beleid vastgelegd in plannen en notities. Dat betekent dat er minder ruimte is voor lokaal beleid. Binnen die beperkte ruimte heeft de raad in een kaderstellende avond de volgende speerpunten benoemd:

1. het beschermen van de weidevogels
2. het behouden van de openheid van het Texelse landschap
3. het behouden van het karakteristiek microreliëf
4. het behouden van het Texelse schaap
5. het behouden van tuinwallen en kolken
6. het betrekken van agrariërs bij natuurbeheer
7. het behouden van het extensief recreatief medegebruik in natuurgebieden
8. handhaving van de gestelde regels.

1.1 Leeswijzer

Allereerst zal de missie van deze beleidsnotitie verwoord worden. De missie is de “bril” waarmee we tijdens de beleidsperiode ontwikkelingen zullen bekijken op het gebied van natuur en landschap. Vervolgens worden de door de gemeenteraad vastgestelde speerpunten uitgewerkt. Per speerpunt wordt ingegaan op wat de gemeente gaat doen om de gestelde doelen te behalen. De speerpunten worden uitgewerkt in concrete maatregelen, die in hoofdstuk 3 in een overzicht verwerkt zijn.
In de bijlagen wordt de huidige situatie op het gebied van regelgeving weergegeven. Hieruit blijkt dat er al veel geregeld is op het gebied van natuur en landschap. Voor de discussie rond het bepalen van de speerpunten zijn we uitgegaan van een aantal thema’s. Deze zijn in bijlage 2 uitgewerkt. Hieruit kan worden opgemaakt welke beleidsruimte er op een bepaald thema nog is. De uitwerking van de speerpunten past binnen deze nog aanwezige beleidsruimte.

1.2 Missie

Bijna nergens zijn natuur en landschap zo dichtbij, zo overweldigend en bepalend aanwezig als op Texel. Het geeft het eiland haar schoonheid, haar economische drager (toerisme) en haar leefbaarheid. Maar ook haar beperkingen: natuur en landschap bepalen wat wel en niet kan. Niet voor niets komt dat tot uiting in de kernwaarden en in het eerste Texelprincipe: “vertrek vanuit natuur en landschap”. Bescherming, behoud en ontwikkelingen die de specifieke natuur en landschap nog mooier en beter maken zijn dus van groot belang evenals het behouden van de huidige balans tussen natuur en landbouw.

2. Speerpunten

In dit hoofdstuk worden de 8 speerpunten die door de Texelse gemeenteraad zijn aangegeven nader uitgewerkt. Veelal heeft de gemeente slechts een beperkte rol.

2.1 Bescherming van weidevogels

Het gaat niet goed met de weidevogels, hun aantal is de afgelopen 50 jaar drastisch achteruitgegaan in Nederland. Sinds 1960 zijn de populaties van de belangrijkste soorten meer dan gehalveerd en hetzelfde geldt voor veel akkervogels en andere boerenlandvogels. Het gaat naar schatting om een totaal verlies van drie tot zes miljoen broedparen. Onder de weidevogels heeft de grootste afname in Nederland plaatsgevonden bij de kemphaan (-98%), veldleeuwerik en patrijs (meer dan -90%), grutto en scholekster (meer dan -70%). De achteruitgang van weidevogels in Nederland is de laatste decennia alleen maar heviger geworden: tussen 1990 en 2000 ging het om een jaarlijkse afname van ruim 1% van de weidevogels uit het agrarisch gebied van Nederland en sinds 2000 is dat verder opgelopen naar een jaarlijkse afname tot 5%. Deze achteruitgang hangt samen met schaalvergroting en intensivering in de landbouw, stelt het CBS. Daarbij gaat het om het omzetten van kruiden- en bloemrijk grasland in uniforme gedraineerde graslanden waar te vroeg en te vaak gemaaid wordt. Jonge vogels verliezen voedsel en dekking of worden domweg dood gemaaid. Uitbreiding van steden en infrastructuur wordt als een andere oorzaak voor de teruggang genoemd.

De situatie op Texel is vergelijkbaar met die in de rest van Nederland; ook hier is sprake van een sterke afname van het aantal weidevogels. Maatregelen zijn nodig om deze achteruitgang tegen te gaan.

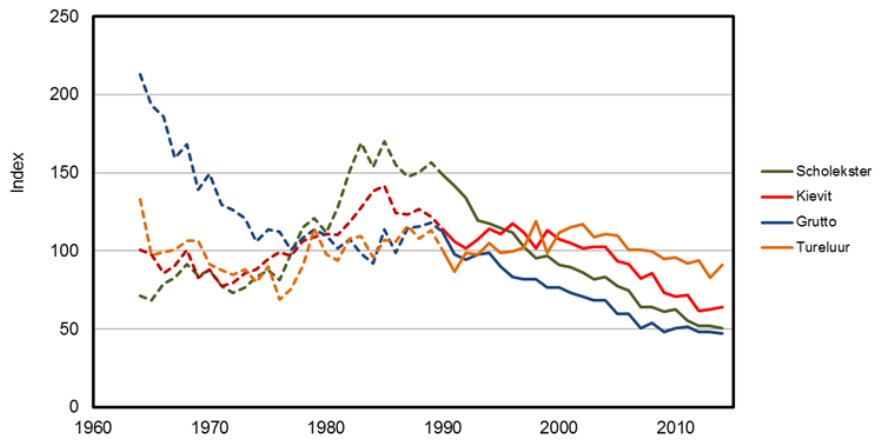

Figuur 1: Ontwikkeling landelijke populaties grutto, kievit, scholekster en tureluur.
Ter vergelijking van de soorten is de index per soort gemiddeld op 100 gesteld. Voor de jaren tot 1990 is de trendlijn gestippeld weergegeven omdat deze minder zeker is. Bron: Netwerk Ecologische Monitoring (SOVON, CBS, provincies).

Om de achteruitgang van de weidevogelpopulatie een halt toe te roepen, is het noodzakelijk om het leefgebied (de habitat) te optimaliseren en een zorgvuldige predatiepreventie toe te passen. De volgende maatregelen zijn van belang.

Vernatting van terreindelen

Veel percelen zijn te droog voor weidevogels. Het verdient aanbeveling om regelmatig enkele greppels of lage terreindelen te inunderen. Hierdoor komt bodemleven hoger, is de bodem goed indringbaar voor vogelsnavels, wordt de grasgroei vertraagd en neemt de kruidenrijkdom toe. Gezien het belang van lokale vernatting, verdient het aanbeveling om met grondeigenaren de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken.

Bevorderen bodemreliëf

De graslanden in het agrarisch gebied van Texel zijn overwegend erg vlak, waarschijnlijk als gevolg van wisselend akkerbouw en graslandbeheer waardoor percelen frequent opnieuw worden geëgaliseerd en ingezaaid. Weidevogels hebben in het algemeen een voorkeur voor percelen met enig reliëf.
Bodemreliëf kan worden bevorderd door lokaal kleine laagten in het perceel te profileren, greppels te frezen en lokaal over een kleine breedte aansluitend het maaiveld te verlagen of oevers te profileren. De maatregelen lijken ingrijpend, maar leveren meestal weinig beperkingen op in het graslandbeheer. Ze kunnen al dan niet worden gecombineerd met bovenvermelde inundatiemaatregelen.

Bevorderen kruidenrijkdom

De vegetatiestructuur is op veel plaatsen beperkt ontwikkeld. Oorzaak hiervan is gelegen in het intensieve beheer van grasland met eens in vier jaar ploegen, egaliseren en opnieuw inzaaien, het gebruik van snelgroeiend raaigras, hoge bemesting met drijf- en kunstmest, grote drooglegging door ophoging van percelen en drainage, het ontbreken van greppels en een intensief maaibeheer in plaats van beweiding.

De kruidenrijkdom lijkt eveneens op de meeste plaatsen matig ontwikkeld. Kruidenrijkdom kan worden bevorderd door naast langjarig uitgesteld te maaien de bemestingsdruk te verlagen op deze percelen en schapenbeweiding uit te sluiten in de periode januari – mei. Deze maatregel zal ook de pollerigheid van het perceel en overige vegetatie structuur verhogen. Dat geeft een positieve bijdrage aan de weidevogelhabitat. Het is van belang hiervoor percelen te benutten die als blijvend grasland worden beheerd. Scheuren naar akkerbouw en na enkele jaren herinzaaien met gras geeft geen duurzaam structuurrijk- en kruidenrijk grasland. Zorgvuldige locatiekeuze is dus van belang. Ook akkerrandbeheer draagt bij aan het bevorderen van de kruidenrijkdom.

Bestrijding predatoren

De meeste predatie op Texel wordt toegeschreven aan de zwarte kraai, bruine kiekendief, buizerd en (verwilderde) kat. Van zwarte kraaien wordt -naast broedparen- hinder ondervonden van zogenoemde socio-groepen: groepen ongepaarde (veelal jonge) kraaien. Bij het wegnemen van broedvogels worden deze weer snel aangevuld door exemplaren uit deze groepen.
Predatiebeheer begint met het optimaliseren van de weidevogelhabitat: beschutting, dekking en een goed foerageergebied (sterke, goed gevoede vogels kunnen zich beter verdedigen).
Een breed soortspectrum betekent meer verdedigers en gevarieerde verdedigingstechnieken. Ook van belang is het voeren van predatiepreventieve maatregelen, zoals afdekken voerkuilen, beperken oogstresten, verwijderen verruigingen en het beheren of verwijderen van houtopstanden bij weidevogelgebieden, zodat de broed- en verblijfsplaatsen van predatoren worden verminderd. Ook het geven van voorlichting over katten past hier binnen. Pas in een volgend stadium kan worden overwogen of door het tijdelijk reguleren van predatoren de weidevogelpopulatie zich sneller kan herstellen tot een zich zelf verdedigende groep. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat actieve bestrijding van predatoren van weidevogels slechts zeer beperkt rendement heeft.

Samenwerking bevorderen

De mensen op Texel houden van hun weidevogels, of ze boer, natuurbeheerder of vogelliefhebber zijn of een combinatie hiervan. Er wordt volop gediscussieerd, maar er kan nog meer naar elkaar geluisterd worden. Weidevogelaars houden van hun vogels en het doet pijn ze te zien verdwijnen, dat geeft reacties.

De agrarische sector is vanuit het overheidsbeleid gestimuleerd tot schaalvergroting en gedwongen tot investeringen, vanuit eveneens belangrijke aspecten als voedselveiligheid, milieu en dierenwelzijn. Het zijn ondernemers die deze investeringen moeten kunnen terugverdienen. Het is belangrijk om beide belangen in te zien.

In de komende beleidsperiode:

1. Zal geen omgevingsvergunning worden afgegeven voor ophoging van percelen in belangrijke weidevogelgebieden;
2. Worden in het Landbouw, Ondernemen en Natuur Netwerk Texel (LONNT) de mogelijkheden van vernatting van terreindelen verkent;
3. Zal er bij het HHNK op aangedrongen worden om ontheffing voor het oppompen van water voor bevordering van greppel plas-dras situaties op percelen te verlenen;
4. Wordt samen met de agrarische natuurvereniging De Lieuw na gegaan op welke wijze het bodemreliëf en de kruidenrijkdom van percelen verbeterd kan worden;
5. Wordt nagegaan op welke wijze invulling gegeven kan worden aan de bestrijding van predatoren waaronder verwilderde katten;
6. Wordt een plan van aanpak opgesteld voor het verwijderen van boomsingels grenzend aan weidevogelgebieden.

2.2 Behouden van de openheid van het Texelse landschap en het karakteristiek microreliëf

Het Texelse landschap kenmerkt zich van oudsher door zijn openheid en het karakteristieke microreliëf. In allerlei documenten is aangegeven dat het belangrijk is om deze te behouden. In zowel de Structuurvisie, het bestemmingsplan buitengebied en het Beeldkwaliteitsplan zijn voorwaarden opgenomen om de openheid en het microreliëf voor Texel te behouden. Er is dus niet zozeer nieuw beleid nodig, wel is het zaak de ingezette koers vast te houden. Periodiek worden agrarische percelen echter nog steeds afgevlakt waardoor het aanwezige microreliëf verdwijnt. Voor het afvlakken is een omgevingsvergunning nodig, veelal wordt deze echter niet aangevraagd. Actief handhaven van de gestelde regels is erg belangrijk om het voor Texel karakteristieke microreliëf te behouden.

Het openhouden van het Texelse landschap is geborgd in het bestemmingsplan buitengebied en de daarin gestelde regels. Nieuwbouw in het buitengebied is niet toegestaan, ook het aanplanten van bomen is niet toegestaan. Met gebiedsgericht toezicht wordt hier in de toekomst ook beter op gehandhaafd als men toch in strijd met de regels handelt.

In het kader van weidevogels is voorgesteld om een plan van aanpak op te stellen om windsingels nabij weidevogelgebieden te saneren. Deze maatregel draagt bij aan het openhouden van het Texelse landschap.

In de komende beleidsperiode:

6. Wordt een plan van aanpak opgesteld voor het verwijderen van boomsingels grenzend aan weidevogelgebieden.
7. Worden de gestelde regels om het karakteristieke microreliëf te behouden actief gehandhaafd;

2.3 Behouden van het Texelse schaap

Wie Texel zegt, denkt aan schapen. Ze zijn in duizendtallen aanwezig, in het voorjaar uitgebreid met nog eens vele duizenden lammeren. De schapen zijn op Texel al heel lang aanwezig, er zijn geschriften uit 1477 waaruit blijkt dat er toen al veel schapen op Texel liepen. Tot 1860 waren dit voornamelijk zogenaamde Pijlstaarten, een ongehoornd, sober ras met goede wol maar matig bespierd.
Na 1960 is er vooral gefokt op de bespiering en de vlees/beenverhouding welke de Texelaar de huidige wereldfaam heeft bezorgd. Van de schapenwol worden onder meer de beroemde dekbedden gemaakt.

Het aantal schapen op Texel is redelijk stabiel en is ongeveer gelijk aan het inwoner aantal: circa 14.000. Het behouden van het Texelse schaap is een speerpunt omdat zij voor een belangrijk deel het landschappelijke beeld van Texel bepalen. Om er voor te zorgen dat dit aantal niet terug gaat lopen is het essentieel dat de boeren een goede prijs voor de schapen en lammeren krijgen.

Op het eiland worden op jaarbasis grofweg 15.000 slachtlammeren geproduceerd. Slechts een beperkt aantal van de op Texel geboren lammeren wordt op het eiland geslacht in de slachtplaats in Oudeschild. Belangrijk aandachtspunt is de bevordering van de lokale afzet van Texels lamsvlees omdat dit een (economische) meerwaarde betekent voor de schapenhouders en daarmee een stimulans voor de schapenhouderij op Texel.

Om de rechtstreekse afzet van Texels lamsvlees te verbeteren is het wenselijk dat er een vertegenwoordiger wordt aangesteld die het Texelse lamsvlees zal gaan promoten. Deze persoon kan bijvoorbeeld (potentiële) klanten bezoeken, bijeenkomsten organiseren, beurzen bijwonen en zorgen voor PR via de media. Daarnaast is het noodzakelijk om goed inzicht te hebben in de hele keten en deze in beeld te brengen. Op basis hiervan kunnen maatregelen/acties genomen worden.

In de komende beleidsperiode:

8. Wordt in overleg met de Texelse schapenboeren in het kader van een pilot voor een periode van twee jaar een ‘vertegenwoordiger van het Texelse schaap’ aangesteld die de hele keten van het Texelse schaap in beeld brengt en bijdraagt aan het vergroten van de afzetmarkt;
9. Worden de schapenboeren ondersteunt bij het behouden van de schapen in de breedste zin van het woord.

2.4 Behouden van tuinwallen en kolken

Voor 1560 werd op Texel, net zoals op andere Waddeneilanden, ‘overalweide’ toegepast. Negen maanden van het jaar kon elke Texelaar vee beweiden op het hele eiland. Vanaf 1652 zijn perceelscheidingen ontstaan. Omdat sloten graven (in duingebied lastig) en raster zetten (gebrek aan hout) niet toegepast werden, is een andere vorm van perceelscheiding gevonden: de tuinwal. Uit de naastliggende percelen worden zoden gestoken en op een speciale methode opgestapeld. De gestapelde graszoden worden opgevuld met grond. Dit was, en is nog steeds, een arbeidsintensieve bezigheid.

Tuinwallen hebben door hun specifieke waterhuishouding een karakteristieke plantengroei en een hoge natuurwaarde. Met een rijke variatie aan insecten, vlinders en kleine zoogdieren en broedgelegenheid voor weidevogels. Door te begrazen met schapen of het op een andere manier afvoeren van verruiging, verschraal je de tuinwal en krijgen de specifieke tuinwal-plantensoorten ruimte om zich te ontwikkelen.

Een tuinwal raakt zonder beheer en onderhoud in verval door uitdroging, rattenvraat, regeninslag, opslag van bomen en struiken, vertrapping door vee, beschadiging bij landwerkzaamheden, bemesting, bespuiting met gewasbeschermingsmiddelen en natuurlijke inzakking. Door de beheervergoeding van zowel provincie als gemeente is nog ruim 115 km tuinwal behouden gebleven. De provinciale ondersteuning wijzigt (ROL/RAL-regeling stopt), waardoor het nodig is een alternatief te zoeken. Met de provincie zoekt de gemeente, samen met de beheerders van de percelen, naar de beste vorm van ondersteuning.

De tuinwallen liggen zowel op agrarische grond als op natuurgrond. Doordat groot onderhoud, eens in de vijftien (raster) of dertig (tuinwal) jaar plaatsvindt, is dit het meest effectief en efficiënt als dit collectief wordt opgepakt. Indien alle 115 km tuinwal in een collectieve beheervergoeding wordt opgenomen, kan ieder jaar aan 5 km tuinwal groot onderhoud worden uitgevoerd. Hiervoor kan een meerjarenplanning worden opgezet, zodat tuinwallen die het meeste onderhoud nodig hebben het eerst opgeknapt worden. Bovendien kan dan ook een aantal tuinwallen bij elkaar tegelijkertijd opgeknapt worden. Het is belangrijk dat de vergoeding (grotendeels) ten goede komt aan de grondgebruiker, om het draagvlak voor de tuinwallen te behouden. Omdat de tuinwallen hun functie vrijwel verloren hebben en eerder een last dan een lust zijn bij het agrarisch gebruik van de percelen.

Van oudsher voorzien kolken de schapen van drinkwater. Door verdrogingsproblematiek, met name rondom de Hoge Berg, staan kolken een groot gedeelte van het jaar droog en verliezen daarmee een deel van hun functie. Voor de schapenhouderij zorgt dit voor problemen. Om de kolken richting de toekomst te behouden, is het belangrijk ze hun functie te laten behouden. Gezamenlijk met de schapenboeren en het hoogheemraadschap zullen we onderzoeken op welke wijze de voor Texel zo karakteristieke kolken kunnen worden behouden.

In de komende beleidsperiode:

10. Wordt samen met agrarische natuurvereniging De Lieuw een meerjarenplanning opgesteld, met als doel de bestaande kolken en tuinwallen te behouden. Op basis van dit plan blijft de gemeente haar bijdrage geven in het beheren van tuinwallen, met als doel deze cultuurhistorische landschapselementen te behouden;
11. Wordt aangesloten bij het provinciaal beleid en wordt op basis daarvan de vergoeding vanuit de gemeente bepaald. Uitgangspunt is het bestendigen van de huidige situatie, waarbij beide overheden bijdragen;
12. Wordt gezamenlijk met de schapenboeren en het hoogheemraadschap onderzocht op welke wijze de voor Texel zo karakteristieke kolken behouden kunnen worden.

2.5 Behouden van extensief recreatief medegebruik in natuurgebieden

De natuur op en rond Texel is uniek. Nergens vind je op zo'n beperkte oppervlakte zoveel verschillende landschappen als op Texel. Een groot duingebied met veel variatie, een gemengd loof- en dennenbos, heide, uitgestrekte stranden, het wad en kwelders met bijzondere vegetatie. Maar ook weide- en akkergebied, glooiend terrein en polders. Dat alles is een ideaal leefgebied voor een groot aantal planten- en diersoorten, die soms alleen hier voorkomen. Nergens anders in Nederland kun je zoveel verschillende vogelsoorten zien.

Dankzij die variatie in landschappen vinden ze hier allemaal hun eigen voedsel en broedgebied. En door de ligging van Texel komen trekvogels hier massaal aan, om op krachten te komen tijdens hun wereldreis.

Texel is een toeristisch eiland, veel mensen bezoeken het eiland vanwege de bijzondere natuur. Het is belangrijk enerzijds van deze unieke natuur te kunnen genieten en anderzijds is het belangrijk om de natuur te beschermen. Veel van de gebieden zijn opengesteld voor recreatie, sommige delen zijn alleen in de winterperiode toegankelijk, andere zijn voor publiek gesloten maar veelal wel vanaf de openbare weg te zien.

De gemeente Texel streeft ernaar om waar mogelijk het recreatief en kleinschalig historisch medegebruik van natuurgebieden te behouden. We zijn ons bewust van de kwetsbaarheid van bepaalde (delen van) natuurgebieden. Samen met de terreinbeherende organisaties maken we afspraken om de natuurgebieden ontsloten te houden voor recreatief en kleinschalig historisch medegebruik. Het medegebruik van natuurgebieden sluit aan op het recreatief medegebruik van het agrarisch gebied, zoals de boerenlandpaden.

In de komende beleidsperiode:

13. Is het uitgangspunt om het bestaande recreatief en kleinschalig historisch medegebruik te handhaven;
14. Worden samen met de terreinbeherende organisaties de mogelijkheden onderzocht van extensief recreatief medegebruik, passende binnen de natuurdoelstellingen van het gebied.

2.6 Betrekken van agrariërs bij natuurbeheer

Op Texel zijn al sinds lange tijd ‘duinboeren’ actief. Ze hadden vaak plaggenhutten met een landje op de Mient. Vanaf on¬geveer 1850 waren er ook boeren die duinterrein pachten. Naast schapen hadden ze meestal een paar melk¬koeien, wat jongvee en kippen. Het was hard werken voor weinig geld. Het natuurgebied maakte destijds onderdeel uit van de agrarische bedrijfsvoering. Gedurende lange periode hebben er ook in de Slufter schapen gelopen. In de loop der tijd zijn de grenzen tussen de natuur- en agrarische gebieden scherper geworden. De landbouw intensiveerde, wat veelal niet samenging met de gestelde doelen in de natuurgebieden.

In veel natuurgebieden verdwenen de agrarische activiteiten naar de achtergrond. De terreinbeherende organisaties onderhielden de gebieden zelfstandig. Vaak bracht dit echter wel een verhoging van de kosten met zich mee.

Om de gewenste natuurdoelen te behalen werden subsidieregelingen in het leven geroepen, agrariërs werden betaald voor het behalen van bepaalde natuurdoelstellingen. Om de natuurwaarden op landbouwgrond te behouden werden er verschillende beheerpakketten voor agrarisch natuurbeheer in het leven geroepen, bijvoorbeeld voor weidevogelbeheer, of botanische pakketten. Ook op Texel maken veel agrariërs gebruik van deze regelingen.

De subsidies op het gebied van natuur en landschap staan echter onder druk. De verwachting is dat deze de komende jaren af zullen nemen. Om de natuur(waarden) in stand te houden met een beperkte inzet van middelen is samenwerking met agrariërs van groot belang.

In de komende beleidsperiode:

15. Wordt samen met de LTO en de terreinbeherende organisaties onderzocht op welke wijze de Texelse agrariërs duurzaam betrokken kunnen worden bij het natuurbeheer;
16. Worden de ontwikkelingen op het gebied van de beheerpakketten en de gevolgen hiervan voor Texel gemonitord.

2.7 Handhaving van de gestelde regels.

Handhaving van de gestelde regels is ook belangrijk om de doelen op het gebied van natuur en landschap te behalen. In het "Visiedocument vergunningverlening, toezicht en handhaving" is aangegeven dat handhaving in het buitengebied een belangrijk punt is. Waar nodig en mogelijk wordt gestreefd naar versterking van aanwezige waarden. Ontwikkelingen die afbreuk doen aan de uitstraling en het landschap worden met prioriteit aangepakt.

Aandacht verdient in de eerste plaats verkrotting van cultuurhistorisch waardevolle objecten, met name schapenboeten in het open landschap. Het gemeentebestuur onderkent daarbij dat toezicht en handhaving alleen, geen soelaas biedt om dit structureel tegen te gaan. Beleidsmatige aandacht is nodig voor herbestemming van deze karakteristieke objecten, met inachtname van de waarde van het gehele gebied.

Het toezicht op archeologische en aardkundige waarden is een bestuurlijke prioriteit. Een belangrijk deel van het gemeentelijk grondgebied is op basis van een provinciale verordening aangewezen als aardkundig monument.

In het "werkprogramma vergunningverlening, toezicht en handhaving" is voor 2018 in totaal 72 uur handhaving opgenomen voor het Oude land en de Hoge Berg.

In de komende beleidsperiode:

17. Worden de ontwikkelingen die afbreuk doen aan de uitstraling en het landschap met prioriteit aangepakt;
18. Wordt jaarlijks 72 uur handhaving opgenomen voor de gebieden Oude Land en Hoge Berg.

3. Maatregelenplan

Nr.	Actiepunt / Maatregel	Start	Kosten		Toelichting
			Incidenteel	Structureel	
1	Geen omgevingsvergunning afgegeven voor ophoging van percelen in belangrijke weidevogelgebieden	2018	--	--	
2	Verkennen van vernatting van terreindelen in het Landbouw, Ondernemen en Natuur Netwerk Texel (LONNT) ov erleg	2018	--	--	De rol van de gemeente hierin is beperkt en zal vooral onderdeel van gesprek zijn tussen grondeigenaar/gebruiker en het HHNK
3	Bij het HHNK er op aandringen om ontheffing voor het oppompen van water voor bevordering van greppel plas-dras situaties op percelen te verlenen.	2018	--	--	
4	Nagaan op welke wijze het bodemreliëf en de kruidenrijkdom van percelen verbeterd kan worden, samen met de agrarische natuurvereniging De Lieuw.	2019	--	--	
5	Nagaan op welke wijze invulling gegeven kan worden aan de bestrijding van predatoren, waaronder verwilderde katten.	2019	--	--	
6	Opstellen plan van aanpak voor het verwijderen van boomsingels grenzend aan weidevogelgebieden.	2018	--	--	
7	Actief handhaven van de gestelde regels om het karakteristieke microreliëf te behouden.	2018	--	--	
8	Aanstellen in het kader van een pilot voor een periode van twee jaar van een ‘vertegenwoordiger van het Texelse schaap’ die de hele keten in beeld brengt en bijdraagt aan het vergroten van de afzetmarkt, in overleg met de Texelse schapenboeren.	2018	40.000	--	Betreft bestaand budget
9	Ondersteunen van de schapenboeren bij het behouden van de schapen in de breedste zin van het woord.	2018	--	--	
10	Wordt samen met agrarische natuurvereniging De Lieuw een meerjarenplanning opgesteld, met als doel de bestaande kolken en tuinwallen te behouden. Op basis van dit plan blijft de gemeente haar bijdrage geven in het beheren van tuinwallen, met als doel deze cultuurhistorische landschapselementen te behouden	2019	--	58.000	Betreft bestaand budget
11	Aansluiten bij het provinciaal beleid en op basis daarvan de vergoeding vanuit de gemeente bepalen. Uitgangspunt is het bestendigen van de huidige situatie, waarbij beide overheden bijdragen.	2019	--	131.500	Betreft bestaand budget.
12	Samen met de schapenboeren en het hoogheemraadschap onderzoeken op welke wijze de voor Texel zo karakteristieke kolken behouden kunnen worden.	2019	--	--	
13	Het handhaven van het bestaande recreatief en kleinschalig historisch medegebruik.	2018	--	--	
14	De mogelijkheden van recreatief medegebruik passende binnen de natuurdoelstellingen van het gebied onderzoeken samen met de terreinbeherende organisaties.	2019	--	--	

Nr.	Actiepunt / Maatregel	Start	Kosten		Toelichting
			Incidenteel	Structureel	
15	Onderzoeken op welke wijze de Texelse agrariërs duurzaam betrokken kunnen worden bij het natuurbeheer, samen met de LTO en de terreinbeherende organisatie.	2019	--	--	
16	Monitoren van de ontwikkelingen op het gebied van de beheerpakketten en de gevolgen hiervan voor Texel.	2019	--	--	
17	Met prioriteit aanpakken van ontwikkelingen die afbreuk doen aan de uitstraling en het landschap.	2018	--	--	
18	Jaarlijks 72 uur handhaving opgenomen voor de gebieden Oude Land en Hoge Berg.	2018	--	--	Uren zijn opgenomen in werkprogramma vergunningverlening

Bijlage 1 Huidige situatie

In deze bijlage staat wat de trends en ontwikkelingen zijn en wat andere plannen al regelen, dit geeft een beeld van de veelheid van plannen die er al is op het gebied van natuur en landschap. Naast een overzicht van de verschillende plannen zal aan de hand van een aantal thema's beschreven worden op welke manier zaken op Texel al concreet geregeld zijn.

Hieronder worden nota's en beleidsplannen weergegeven en wordt kort ingegaan op de relevantie voor Texel.

Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wordt deze flora en fauna duurzaam beschermd. In juridische zin komt Natura 2000 voort uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen; in Nederland vertaald in de Wet Natuurbescherming.

Een gebied wordt als Natura 2000-gebied aangewezen door middel van een aanwijzingsbesluit. Hierin staat welke natuurwaarden (vogels, planten, dieren en hun leefgebieden) in welke kwaliteit (de doelen) moeten worden beschermd. Voor elk Natura 2000-gebied is een beheerplan opgesteld. In het Beheerplan Duinen & Lage Land van Texel is opgenomen wat er moet gebeuren om de natuurdoelen voor dat gebied te halen en wie dat gaat doen.
De kernopgaven voor Texel zijn vooral gericht op verbetering van de kwaliteit van de grijze duinen, vochtige duinvallen, vochtige duinbossen en heischrale graslanden.
Deze gebieden zijn ook van belang voor vogelsoorten als blauwe kiekendief, velduil en tapuit en voor de noordse woelmuis en de groenknolorchis.
Meer informatie hierover is te vinden op https://www.bij12.nl/assets/Texel-beheerplan.pdf.

Daarnaast heeft Texel ook te maken met twee andere Natura 2000 gebieden. Ten eerste het gebied 'Noordzeekustzone', met daarin de Noordzeestranden en het westelijke deel van de Hors. Ten tweede het gebied 'Waddenzee', het daarin onder andere het merendeel van de Hors, de Mokbaai en de Schorren.

Wet Natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. De wet geldt sinds 1 januari 2017 en vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. Het is belangrijk voor de natuur dat er veel verschillende planten- en diersoorten zijn. Sommige soorten zijn kwetsbaar, zoals vleermuizen en mussen. Zowel in de Flora- en faunawet als in de Wet natuurbescherming staan verbodsbepalingen: activiteiten die schadelijk zijn voor beschermde dier- en plantsoorten zijn verboden. Een goede natuurbescherming is belangrijk. Wanneer het met de natuur goed gaat, is er ook meer ruimte voor economische en andere maatschappelijke activiteiten.
Meer informatie over de Wet Natuurbescherming is te vinden op
http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-09-01.

Natuurnetwerk Nederland

Natuurnetwerk Nederland (NNN) is sinds 2013 de naam van de ecologische hoofdstructuur van Nederland: een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Streven is de biodiversiteit in Nederland ten minste te stabiliseren, en dus verdere achteruitgang tegen te gaan: het door de EU aanvaarde standstill-beginsel. Sinds 2014 zijn de provincies verantwoordelijk voor natuurbeleid en de verdere ontwikkeling en beheer van NNN. Het Rijk stelt sinds 2014 jaarlijks een bedrag van ongeveer € 100 miljoen ter beschikking voor de realisering van het natuurnetwerk. De herinrichting van Waalenburg is het laatste project op Texel in het kader van de NNN.

De NNN gebieden voor Texel zijn in te zien via: https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=nbp

Provinciaal natuurbeheerplan

In Noord-Holland zijn honderden waardevolle natuurgebieden, landschappen en wateren, waarvan er 19 behoren tot het Europese netwerk Natura 2000. Ze variëren van bos, heide, duinen, veenweiden en polders tot water, zoals de Waddenzee en het IJsselmeer. De provincie beschermt dieren en planten tegen ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen, verbindt natuurgebieden en creëert en verwerft nieuwe natuurgebieden. Samen met de natuurbeheerders, tienduizenden vrijwilligers, de vele agrariërs en particulieren beschermen we de natuur die we in onze provincie hebben. Daarnaast maakt de provincie natuurgebieden toegankelijk voor publiek en versterkt de recreatiemogelijkheden. Dit alles zorgt voor meer verscheidenheid van dieren en planten ("biodiversiteit") én een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat.
Het Natuurbeheerplan gaat over het beheren van het Natuur Netwerk Nederland en van agrarische natuur, mede ter bescherming van internationale natuur. Het Natuurbeheerplan beschrijft waar in de provincie Noord-Holland welke natuur aanwezig is; de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor de ontwikkeling en het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen.
Voor Texel is in het natuurbeheerplan een gebiedsbeschrijving opgenomen, waarin de voor Texel belangrijke zaken vermeld zijn.
Het natuurbeheerplan is in te zien via: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurontwikkeling

Provinciale Structuurvisie en Provinciale Ruimtelijke Verordening

De Structuurvisie 2040 dateert van 2010. In 2015 is de Structuurvisie voor het laatst bijgewerkt. De provincie werkt nu aan de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. De huidige provinciale plannen (Structuurvisie, het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan, het Milieubeleidsplan, de Watervisie en de Agenda Groen) komen te vervallen en gaan op in één integrale omgevingsvisie voor de fysieke leefomgeving.
Bij de Structuurvisie hoort een Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) staan de regels waaraan ruimtelijke plannen in Noord-Holland moeten voldoen.
Meer informatie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie

Stiltegebieden

De provincie telt 39 stiltegebieden. Om de kwaliteit van het gebied te behouden, mogen bepaalde activiteiten niet plaatsvinden in een stiltegebied. De stiltegebieden zijn vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening. Een groot gedeelte van Texel is als stiltegebied aangewezen. In een stiltegebied is het verboden om een toestel te gebruiken, indien daardoor de ervaring van de natuurlijke geluiden kan worden verstoord.
Meer informatie: https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=stiltegebieden

Weidevogelleefgebieden

In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) zijn Weidevogelleefgebieden opgenomen. Nagenoeg heel Texel heeft deze status. Hiermee wordt beoogd de leefgebieden van weidevogels te beschermen. Uit een aantal onderzoeken blijkt dat behalve het beheer, de afwezigheid van opgaande begroeiing en gunstige omgevingscondities, de afwezigheid van bebouwing in hoge mate bepalend is voor het succes van weidevogelpopulaties. Indien het toch noodzakelijk blijkt dat een deel van het leefgebied moet wijken voor een andere functie dan dient het leefgebied te worden gecompenseerd.
In de weidevogelleefgebieden dient bij het aanleggen van infrastructuur voor wandelen en fietsen gezocht te worden naar een inpassing met minimale verstoring voor weidevogels, indien nodig moeten de paden in het broedseizoen worden gesloten. Grondwaterpeil is ook een belangrijke factor voor de kwaliteit van een leefgebied voor weidevogels. Werken die een direct of indirect effect hebben op het grondwaterpeil (verlaging) zijn daarom aangemerkt als verstorend voor weidevogels en zijn in principe niet toegestaan, evenals de aanleg van bossen, boomgaarden, hoog opgaande beplantingen of laanbeplanting.
Meer informatie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Structuurvisie_en_PRV

Bestemmingsplan buitengebied (incl. BKP/VAB) 2013

In het bestemmingsplan buitengebied is aan de gronden een bestemming toegewezen en zijn in verband met die bestemming regels opgenomen over het gebruik van de grond en de bouwwerken daarop. Het bestemmingsplan geeft de eigenaren rechtszekerheid; duidelijk is wat de bestemming is (actuele situatie) en wat wel en niet mogelijk is (ontwikkelingsmogelijkheden). Het bestemmingsplan biedt ook bescherming van natuur- en landschapswaarden, archeologische en cultuurhistorische waarden door het stellen van regels aan de betreffende bestemmingen.
Voor Texel is onder andere geregeld dat voormalige agrarische bebouwing omgezet kan worden naar de bestemming wonen als een deel van de bebouwing wordt afgebroken. Op deze manier wordt verstening van het landschap tegengegaan.
Meer informatie: https://www.texel.nl/mozard/!suite86.scherm0325?mPag=1911&mVrg=7319&mLok=1

Welstandsnota

Veranderingen in de bebouwde omgeving gaan vaak geleidelijk. Ze zijn het resultaat van een optelling van bouwinitiatieven, variërend van kleinere ingrepen, zoals een schutting, aanbouw of dakkapel, tot een compleet nieuwe woning. Deze optelling levert in veel gevallen aantrekkelijke (nieuw)bouw op, passend bij de omgeving, maar valt niet altijd positief uit. Het is niet altijd eenvoudig de invloed van iedere bouwaanvraag op de omgeving goed te beoordelen en naar de burger inzichtelijk te maken waarom deze beoordeling zo uitvalt. Het welstandsbeleid moet handvatten bieden om deze beoordeling te kunnen maken. In 2018 wordt de welstandsnota geactualiseerd.
Meer informatie: https://www.texel.nl/mozard/!suite86.scherm0325?mVrg=6959

Erfgoednota 2017

In deze nota is vastgelegd dat de gemeente Texel een ambitieus en hedendaags erfgoedbeleid voert. De missie is om de eigenheid van Texel te versterken. Het uitgangspunt is een benadering van erfgoed in zijn omgeving en erfgoedgebruiken als inspiratie voor toekomstige ontwikkelingen. De basis van het beleid wordt gevormd door kerngebieden: delen van Texel die op cultuurhistorisch vlak van grote betekenis zijn. De manier waarop de gebieden worden gedefinieerd en wat de gevolgen van de kerngebieden-benadering zijn, wordt eveneens beschreven. Ingegaan wordt op hoe de eerder benoemde doelen worden bereikt, hoe zaken worden beschermd, wat de wettelijke kaders zijn en met wie de gemeente samenwerkt.
Meer informatie: https://www.texel.nl/mozard/!suite86.scherm0325?mVrg=6839&mAlle=J

Gebiedsvisie Hoge Berg

De Hoge Berg is een van de landschappelijke 'pareltjes' van Texel. Hier is sprake van een zeer karakteristiek, bijna on-Nederlands, glooiend landschap tegen een decor van schapen, tuinwallen, kolken en schapenboeten. De toekomst van het gebied baart zorgen. Het systeem van samenwerking tussen landbouw en natuurbescherming, dat decennia lang redelijk heeft gefunctioneerd, werkt niet meer. Zowel agrarische bedrijven als de natuurbeschermingsorganisaties lopen tegen grenzen aan.
Bij de agrarische bedrijven die gevestigd zijn op of langs de Hoge Berg is traditionele bedrijfsontwikkeling vanwege de natuurlijke beperkingen en het kleinschalige karakter nauwelijks mogelijk. De inkomensvorming uit de primaire agrarische productie blijft in toenemende mate achter. Ook de natuurorganisaties moeten financieel de eindjes aan elkaar knopen. Natuurorganisaties worden in toenemende mate afgerekend op het realiseren van doelen. Concessies ten aanzien van beheer en pachtvoorwaarden behoren tot het verleden.
In deze gebiedsvisie zijn de volgende aspecten nader uitgewerkt:

- een nieuw samenwerkingsmodel;
- nieuwe verdienmodellen en financieringsconstructies;
- nieuwe vormen van ondernemerschap.

Meer informatie: https://www.texel.nl/mozard/document/docnr/2709489

Bijlage 2 Uitwerking aan de hand van thema's

Aan de hand van een aantal thema's/onderwerpen vindt een korte uitwerking plaats over wat al geregeld is in andere beleidsplannen voor Texel. Uit veel van deze uitwerkingen kan de conclusie getrokken worden dat er nagenoeg geen aanvullend beleid/regels nodig is/zijn om te zorgen dat ontwikkelingen op het gebied van natuur en landschap op de gewenste wijze plaatsvinden.

Natuur op Texel behouden

Texel heeft ca. 40 natuurgebieden, de natuur op en rond Texel is uniek. Nergens vind je op zo'n beperkte oppervlakte zoveel verschillende landschappen als op Texel. Texel is in dit opzicht Nederland in het klein. Een groot duingebied met veel variatie, een gemengd loof- en dennenbos, heide, uitgestrekte stranden, het wad en kwelders met bijzondere vegetatie. Maar ook weide- en akkergebied, glooiend terrein en polders. Texel staat bekend om de grote aantallen bijzondere plantensoorten en de grote hoeveelheden vogelsoorten die er jaarrond te vinden zijn. Nergens anders in Nederland kun je zoveel verschillende vogelsoorten zien. Dit alles vraagt om goede bescherming.
In allerlei plannen van verschillende overheidsinstanties is dit goed geregeld in onder andere Natura 2000, Wet Natuurbeheer, Natuurbeheerplan en de verschillende gemeentelijke plannen als bestemmingsplan en de gebiedsvisie Hoge Berg. In al deze plannen is de natuurbescherming dermate goed geregeld dat aanvullend beleid op dit gebied niet nodig is.

Schapenboeten behouden

Op het 'oude land' van Texel vind je schapenboeten: kleine schuren in het open veld met een karakteristieke vorm. Van oudsher is de schapenboet functioneel in de schapenhouderij en werd gebruikt als opslagplaats voor hooi en gereedschap. Schapen werden nooit in de boet gestald, daarvoor zijn ze te klein. Schapenboeten zijn betrekkelijk kort-ogende gebouwen met lage muurtjes, drie schuine dakvlakken, gedekt met riet en/of dakpannen en één rechte gevel. Vrijwel alle schapenboeten staan met de platte kant (en de toegangsdeur) naar het noordoosten, omdat de wind op Texel voornamelijk uit het zuidwesten waait. Zo kunnen de schapen aan de platte kant uit de wind staan. Schapenboeten zijn kenmerkend voor het landschap op Texel.

De schapenboet heeft te kampen met het verlies van functionaliteit. Door de schaalvergroting in de landbouwsector en afname van aantal schapenhouders, wordt de schapenboet weinig meer gebruikt. Voor agrariërs staat hij eerder in de weg, dan dat ze de boet werkelijk gebruiken. Steeds meer boeten raken daarom in verval. Naast landschappelijke waarde heeft de schapenboet ook cultuurhistorische-, toeristische- en natuurlijke waarde. Vogels en vleermuizen vinden een broed- of slaapplek in of nabij de schapenboet. Er zijn nog ca. 60 boeten op Texel over.

De gemeente stimuleert het herstel en behoud van de Texelse schapenboet onder andere door deze een plek op de monumentenlijst te geven en de eigenaren een bijdrage te geven voor regulier onderhoud en restauratie. Daarnaast zijn agrarische schapenboeten vrijgesteld van onroerendzaakbelasting. In het bestemmingsplan buitengebied 2013 hebben de boeten een aparte aanduiding.

Een probleem vormen de al of niet bewust verwaarloosde boeten die op instorten staan of al zijn ingestort. Herbouw/restauratie kost veel geld en zonder functie gaat niemand dat betalen. Een onwillige eigenaar kan moeilijk worden gedwongen tot onderhoud, laat staan restauratie of herbouw. Er zal maatwerk moeten worden geleverd om deze boeten te redden/behouden/herstellen zonder dat het karakteristiek van de boet geweld aangedaan wordt. En er zullen externe gelden moeten worden verworven om dit te kunnen realiseren.

Stolpen behouden

Veel van de panden zijn cultuurhistorisch waardevol omdat ze illustratief zijn voor de geschiedenis van Texel, de dorpen, de agrarische geschiedenis van Texel en maken deze geschiedenis tastbaar. De afgelopen decennia is het aantal agrarische bedrijven teruggelopen en nu hebben veel stolpen een woon- en/of recreatieve bestemming. In hoeverre het verlies van de agrarische functie invloed heeft gehad op de gaafheid van de interieurs is niet bekend.
In 2014 is een inventarisatie gemaakt van 78 stolpen op Texel en is beschreven in welke mate deze al of niet beschermd zouden moeten worden. Hieruit is gebleken dat 36 van deze stolpen cultuurhistorisch waardevol zijn omdat ze illustratief zijn voor de geschiedenis van Texel, de dorpen, de agrarische geschiedenis van Texel en deze geschiedenis tastbaar maken. Deze panden zijn dermate waardevol dat ze op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst zouden kunnen worden. Deze monumentenaanwijzingen hebben nog niet plaatsgevonden.
Jaarlijks is een subsidiebedrag van € 20.000,-- beschikbaar voor onderhoud en restauratie van gemeentelijke monumenten, niet zijnde schapenboeten. Daarvoor geldt een aparte regeling. Dit subsidiebedrag is nu al ontoereikend voor deze ca. 70 panden. Als de waardevolle 36 stolpen ook een gemeentelijke monumentenstatus krijgen, is er gemiddeld een jaarlijks ondersteuningsbedrag beschikbaar van nog geen €200 per gemeentelijk monument. De ondersteuningsregeling vraagt om herziening.

Tuinwallen en kolken behouden

In het kader van de ROL/RAL heeft de provincie Noord-Holland subsidie verstrekt voor het in stand houden van tuinwallen en kolken. Deze regeling loopt in 2018 af. De provincie is voornemens om in aansluiting hierop pakketten te gaan openstellen voor de in stand houding van deze landschapselementen. Hoe dit er precies uit gaat zien is nog niet duidelijk. Agrarische Natuurvereniging De Lieuw heeft hieromtrent voorstellen gedaan.
Jaarlijks was er een bedrag van €345.944,-- beschikbaar voor het in stand houden van tuinwallen en kolken.

Terughoudend met nieuwe bebouwing (ook paardenonderkomens)

Op Texel zijn we terughoudend met nieuwe bebouwing in het buitengebied. In het bestemmingsplan buitengebied zijn hierover regels en voorwaarden opgenomen. Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat verstening van het landschap tegengegaan wordt. Aanvullend beleid/acties zijn niet nodig, het tegengaan van nieuwe bebouwing is voldoende geborgd.

Nieuwe bebouwing passend in omgeving

De mogelijkheden voor nieuwe bebouwing zijn sterk beperkt ten opzichte van het vorige bestemmingsplan. Alleen op bestaande bouwlocaties is nog toevoeging van bebouwing mogelijk. Ook zijn regels opgenomen om de clustering van bebouwing vast te leggen.

Als men gebruik wil maken van de mogelijkheden tot afwijking kan dat alleen als het past in het Beeld Kwaliteits Plan, dat onderdeel uitmaakt van het bestemmingsplan. De commissie Ruimtelijke Kwaliteit beoordeelt of dat in voldoende mate het geval is, en adviseert het college hierover. Ook bij geheel nieuwe ontwikkelingen gaat dat zo.

In het Beeld Kwaliteits Plan “Texel in Ontwikkelling” staan per gebied criteria waaraan voldaan moet worden en worden suggesties gegeven voor wenselijke ontwikkelingen.
Op deze wijze wordt ervoor gezorgd dat de nieuwe bebouwing op een goede wijze ingepast wordt in de omgeving.

Bermen ecologisch beheren

In de bermen komt een grote verscheidenheid aan flora en fauna voor. Denk bijvoorbeeld aan de Brede orchis, Knikkende vogelmelk, Veld lathyrus en Avond Koekoeksbloem. De bermen zijn daarnaast ook erg belangrijk voor vlinders, bijen en kleine zoogdieren zoals Noordse woelmuizen. Kortom, de bermen op Texel hebben een belangrijke ecologische functie. Sinds 25 jaar is het beheer van de bermen gericht op het behouden en ontwikkelen van bloemrijke bermen en het krijgen van diversiteit. In het nieuw op te stellen groenbeheerplan (2018) zal dit beleid voortgezet worden.

Bijlage 3 Kernwaarden en Texelprincipes
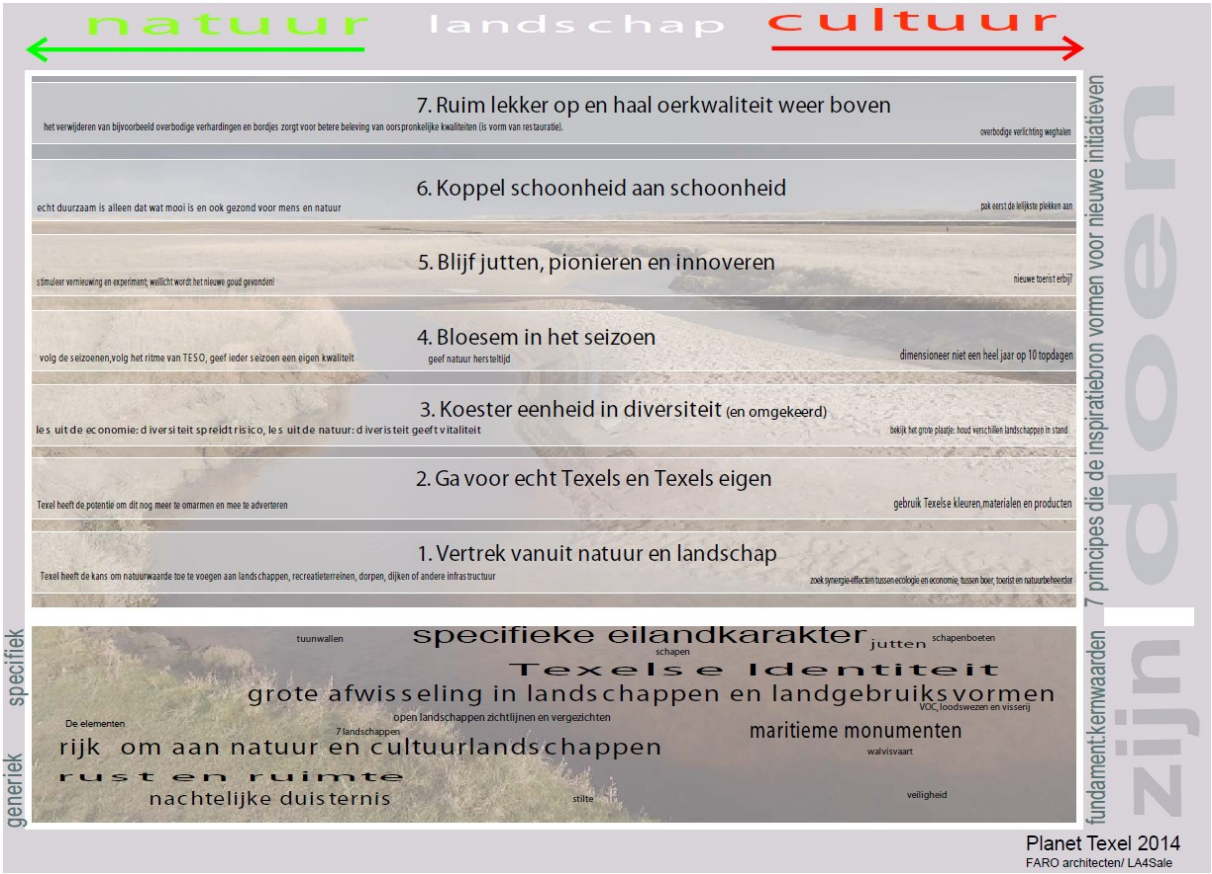
Hieronder is een overzicht weergegeven van de voor Texel belangrijke Kernwaarden en Texelprincipes. Zij vormen de leidraad voor ontwikkelingen op het eiland.